

13. Rozlutska H. M. Zmist shkilnykh pidruchnykiv yak faktor polikulturnoho vykhovannia molodshykh shkoliariv u Zakarpatti (1919–1939 rr.) : monohrafiia / H. M. Rozlutska. – Drohobych : Kolo, 2005. – 282 s.
14. Tarasiuk V. Avhustyn Voloshyn pro suspilne znachennia patriotychnoho vykhovannia molodi (na materialii publikatsii avtora v presi) / Volodymyr Tarasiuk // Carpatisa-Karpatyka. – Uzhhorod : Vyd-vo UzhNU, 2003. – Vyp. 23 : Aktualni problemy istorii ta etnologii. – S. 42-46.

Ваколя З. М. Дефиниции "мораль" и "моральное воспитание" в педагогических периодических изданиях прошлого века.

В статье на основе теоретического анализа психолого-педагогической литературы и архивных документов определены смысловая нагрузка дефиниций мораль и нравственное воспитание детей и молодежи. Акцентируется на роли педагогических изданий прошлого века, в которых освещались вопросы нравственного воспитания детей и молодежи, формирование у них нравственных норм, ценностей и как основы общего нравственного развития личности.

Ключевые слова: мораль, нравственное воспитание, моральные ценности, дети и молодежь, педагогические периодические издания.

Vakolya Z. M. Definicii "moral" and "moral education" in the pedagogical magazines of the last century.

Articles on the basis of theoretical analysis of psychological and pedagogical literature and archival documents determine the content load of definitions morality and moral education of children and young people. The article highlights the role of pedagogical editions of the last century, which covered issues of moral education of children and young people, the formation of moral norms, values and as the basis for the general moral development of a growing personality.

Keywords: moral, moral education, moral values, children and youth, pedagogical periodicals.

УДК 378.011.3-051:62/69]:004

Галаган І. М.

**ФАХОВА ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ-ЗАОЧНИКІВ
ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ТЕХНОЛОГІЙ ЕЛЕКТРОННОГО НАВЧАННЯ**

У статті висвітлено сутність основних понять і компонентів технологій електронного навчання. Проаналізовано різні погляди вчених щодо поняття "електронне навчання". Наведено теоретичне обґрунтування необхідності впровадження технологій електронного навчання у процес фахової підготовки студентів заочної форми навчання. Розглянуто зміст і можливості технологій електронного навчання для реалізації процесу фахової підготовки студентів-заочників.

Ключові слова: електронне навчання, фахова підготовка, змішане навчання, навчання фахових дисциплін, студент-заочник.

Сьогодні, на рівні світової освітньої спільноти, поряд з тенденціями глобалізації та стандартизації, визначилися основні напрямки вдосконалення освітніх процесів вищої школи – інформатизація і персоніфікація. Тому одним з найважливіших завдань вищих навчальних закладів (ВНЗ) в умовах інформаційного суспільства є розвиток соціальних і професійних здібностей студентів, індивідуалізація процесу навчання.

Задоволення цих запитів можливо за умови перегляду концепцій, цілей, змісту, організаційних форм і методів навчання. Зокрема, професійна підготовка студентів за заочною формою навчання має потенціал до вирішення цих завдань. В наш час дана форма навчання затребувана, і з кожним роком чисельність студентів збільшується.

Однією з визначальних рис сучасної вищої освіти є інтенсивне використання в процесі фахової підготовки інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують ефективне здобування і передавання знань, вільний доступ до освітніх ресурсів, перехід

від принципу "освіта на все життя" до принципу "освіта через усе життя". Тому підвищення результативності процесу фахової підготовки студентів можливо за рахунок застосування технологій електронного навчання.

Удосконалення заочного навчання засобами інформатизації, дистанційних освітніх технологій розглядали Н. А. Александрова, В. Ю. Биков, І. І. Гур'єва, Ю. О. Жук, О. В. Захарова, С. П. Логінов, М. С. Яшанов. Необхідність використання технологій електронного навчання в освітньому процесі розглядали А. Arafah, С. Гурі-Розенбліт, У. Хортон, В. Holberg і ін.

Розкриттю різних аспектів фахової підготовки з використанням технологій електронного навчання студентів ВНЗ, присвячені дослідження Р. С. Гуревича, М. І. Жалдака, Л. Л. Макаренко, Л. В. Оршанського, О. М. Спіріна, Г. В. Терещука, С. М. Яшанова та інших.

Аналізу переходу від заочного навчання до дистанційного в умовах інформатизації суспільства присвячені роботи В. І. Овсяннікова, Н. А. Кокорева, М. А. Свешнікова і інших дослідників.

Метою статті є аналіз основних понять і компонентів технологій електронного навчання та теоретичне обґрунтування необхідності впровадження технологій електронного навчання у процес фахової підготовки студентів заочної форми навчання.

Електронне навчання стає повноцінним поняттям, визнаним педагогічною наукою, що широко використовується освітньою спільнотою. Але одна з актуальних проблем у дослідженні технологій електронного навчання пов'язана з невизначеністю термінології. "З одного боку, існує безліч різних трактувань однакових за звучанням понять, з іншого боку – різним за звучанням поняттям надають однаковий сенс в описі цифрових технологій" [8].

Ступінь залученості Інтернет в освіту, кількість on-line курсів, їх тематика, різні способи реалізації і загальна спрямованість, привели до виникнення терміна "e-Learning" (e-Learning або e-education, Electronic Learning або Electronic Education). Європейська комісія (http://eacea.ec.europa.eu/index_en.php) визначає e-Learning як "використання нових технологій мультимедіа та Інтернет для підвищення якості навчання за рахунок поліпшення доступу до ресурсів і сервісів, а також віддаленого обміну знаннями та спільної роботи" [7].

Сьогоднішні дослідники технологій електронного навчання розглядають дистанційне і віртуальне навчання, інтернет-навчання, online-технології, мобільне навчання і т. ін., проте, всі ці поняття виражають, по суті, різні аспекти технологій електронного навчання. Тому термін "e-Learning", поширений в міжнародному науковому спілкуванні, все частіше зустрічається і у вітчизняному професійному дискусії.

О. В. Язикова [9], А. А. Ступін і Е. Е. Ступіна [8] наводять аналіз вживання поняття "електронне навчання", проведеного вченими Каталонського університету (Universitat Oberta de Catalunya – UOC). Останніми були виділені чотири категорії визначень, пов'язаних з електронним навчанням (e-Learning):

1. Електронне навчання як технологія, наприклад, використання нових технологій мультимедіа та інтернету для підвищення якості навчання шляхом полегшення доступу до ресурсів і послуг, а також віддаленого обміну та співробітництва.

2. Електронне навчання як система доставки контенту, наприклад, широкий набір додатків і процесів, який використовує наявні електронні ЗМІ (і інструменти) для доставки контенту професійної освіти і навчання до споживача.

3. Електронне навчання як орієнтація на комунікації, наприклад, e-Learning – це плановий освітній діалог за допомогою сучасних засобів комунікації.

4. Електронне навчання як освітня парадигма, наприклад, e-Learning – це інноваційний підхід у навчанні, що застосовується для того, щоб надати добре продумане інтерактивне середовище навчання студенту, в будь-якому місці і в будь-який час,

використовуючи ресурси різних цифрових технологій поряд з іншими формами навчальних матеріалів, які підходять для відкритого середовища навчання.

Оцінки можливостей використання електронного навчання суперечливі. Деякі прихильники електронного навчання (В. Holberg [11]) підкреслюють, що електронне навчання ставить студентів у центрі навчального процесу та проектування особистісно орієнтованих програм. Інші стверджують, що процес впровадження електронного навчання є більш складним, ніж очікувалося, і що переваги нових технологій далеко не завжди очевидні [3, 8].

Загалом, проблеми електронного навчання набувають гостроту тільки в разі, якщо електронне навчання реалізується самостійно у відриві від традиційного навчання [10]. Тому найбільш ефективним і перспективним вважається так зване змішане (або комбіноване) навчання, засноване на поєднанні принципів і технологій електронного навчання та традиційних аудиторних занять. Це передбачає використання різних форм і технологій проведення навчального процесу, що робить його різноманітним і забезпечує активну участь самого студента в процесі здобування знань. Очевидною перевагою застосовуваних у змішаному електронному навчанні технологій є те, що вони сприяють взаємодії всіх суб'єктів освітнього процесу.

При такому підході електронне навчання також може виступати способом підвищення якості та ефективності традиційного навчання фахових дисциплін за рахунок індивідуалізації (персоніфікації) процесу фахової підготовки [10].

Значним потенціалом для втілення індивідуальних освітніх стратегій у межах електронного навчання фахових дисциплін має модульний характер побудови курсу [10]. Модульний підхід забезпечує взаємозв'язок цілей навчання з його змістом, коли процес навчання розділений на відносно самостійні фрагменти, які перебудовуються за цільовою ознакою. Таким чином, метою модульного підходу є підвищення рівня і якості навчання за рахунок логічно вибудованого матеріалу, на основі створення спеціальних програм, що мають точно задані цілі, ефективне методичне забезпечення та оптимізують процес навчання за певним набором параметрів.

Електронне навчання включає в себе три ключові компоненти – технології, процеси і люди [1].

Під технологіями розуміється, перш за все, програмне забезпечення, що дозволяє проводити сам процес навчання. Наприклад, система управління навчанням – LMS (Learning Management System) являє собою платформу, в якій організовується і відбувається весь процес навчання. LMS складається з множини інструментів, призначених для тієї чи іншої роботи в мережі: форуми, чати, система тестування, система обміну файлами, електронна відомість, віртуальні класні кімнати, блоги, віртуальні лабораторії тощо. Найбільший інтерес в LMS представляють можливості організації взаємодії між викладачем і студентами, роботи з інформаційними джерелами різного типу і можливість проектувати освітній процес.

В наш час не існує LMS, яка однаково добре відповідала б вимогам навчання різних дисциплін. Виходячи з вимог до LMS і реальної ситуації, що склалася в освітній галузі, найбільш прийнятними і привабливими з точки зору простоти навчання та використаних рішень є системи "ОРОКС", "Прометей", Virtual Learning Environment, Moodle [5].

LMS має можливість інтегрувати різні електронні засоби навчання, наприклад, сервісні програмні засоби загального призначення, електронні тренажери, програмні засоби лабораторій віддаленого доступу, електронні підручники (ЕП) і т. ін. [10].

В. Н. Петров [4], акцентуючи увагу на організації самостійної роботи студентів-заочників на основі дистанційних освітніх технологій, вказує на такі засоби навчання, як:

- електронні навчальні посібники (ЕНП);
- освітні сайти і портали;
- засоби комунікації в режимах онлайн і офлайн;

- автоматизовані навчальні програмні засоби;
- автоматизовані системи мережевого тестування;
- мережеві навчальні матеріали та електронні освітні ресурси;
- навчально-інформаційні аудіо- і відеоматеріали;
- лабораторні дистанційні практикуми;
- моделюючі програмні засоби;
- електронні бібліотеки з віддаленим доступом.

Однак, з метою підвищення результативності самостійної навчальної роботи студентів необхідно комплексне використання перерахованих вище засобів [6].

Другий важливий компонент електронного навчання [1] – це процес, який має на увазі організацію об'єднання викладачів, студентів, системних адміністраторів, а також їх взаємодію, в одному процесі фахової підготовки, а також сам процес фахової підготовки.

Третій компонент – це люди, що задіяні в його реалізації: студенти, викладачі, системні адміністратори. Студенти – це важливі учасники електронного навчання, так як процес фахової підготовки в цілому та електронне навчання як форма її здійснення зокрема, націлені на набуття студентом необхідних професійних і особистісних компетенцій. Викладачі здійснюють навчальний процес, а системні адміністратори – підтримують його нормальне технічне функціонування. Ще одним суб'єктом електронного навчання є організатори – співробітників деканатів.

При всій важливості технологій в електронному навчанні ключова роль при застосуванні інструментів e-Learning належить викладачеві: він є творцем унікального контенту, працює зі студентами в режимі on-line, організовує віртуальні семінари, розробляє віртуальні практикуми. У цьому випадку різко зростають вимоги до професійних компетенцій викладачів, виняткового значення набувають їх інноваційні здібності, нахили до саморозвитку та самоосвіти.

У моделях змішаного навчання викладач повинен вміти поєднувати класичні форми взаємодії зі студентом і найпрогресивніші досягнення в сфері високотехнологічного, індивідуального спроектованого навчального процесу в середовищі e-Learning [1]. Таким чином, підготовка викладачів для реалізації електронного навчання є невід'ємною частиною сучасного освітнього процесу і очевидно стає ситуація зміни характеру взаємодії між студентом і викладачем [10].

Проаналізувавши зміст і можливості електронного навчання в цілому, необхідно докладніше зупинитися на можливостях і проблемах електронного навчання стосовно процесу фахової підготовки студентів-заочників.

У сучасному освітньому просторі студент заочної форми навчання значною мірою перестає бути об'єктом педагогічного впливу і перетворюється в суб'єкта пізнавальної діяльності. Процес фахової підготовки студента-заочника (як і студента очного навчання) спрямований на розвиток активної, творчої діяльності. Завершивши процес фахової підготовки, студент повинен не просто володіти певним обсягом знань і репродуктивно відтворювати матеріал, а також володіти компетенцією самонавчання, що має на увазі здатність до пошуку необхідної інформації, використання різноманітних джерел інформації для вирішення виникаючих проблем, а також постійне розширення своїх компетенцій, безперервний розвиток у динамічно мінливому світі.

Кореляція цілей процесу фахової підготовки студентів-заочників і проблем, з якими вони зіштовхуються, висувають на перший план питання, пов'язані з організацією і здійсненням самостійної роботи в міжсесійний період, а також з контролем за ходом і результатами діяльності студентів, а це в свою чергу відбивається на рівні мотивації, включеності студентів у процес навчання і, в цілому, на результативності процесу їх фахової підготовки.

Завжди була очевидною роль викладача в подоланні цих труднощів, але в традиційній системі навчання були відсутні ефективні ресурси, які він міг би

використовувати. Аналіз багатьох публікацій [1-11] засвідчує, що технології електронного навчання здатні допомогти викладачеві у вирішенні цих питань.

Сьогодні, за наявності ефективних технологій електронного навчання фахових дисциплін, викладач може використовувати синхронні і асинхронні способи комунікації зі студентами-заочниками, організовувати індивідуальні та групові проекти, оперативно здійснювати контроль за навчальною діяльністю студентів, коригувати виконання завдань, забезпечувати їх навчально-методичними рекомендаціями для самостійного освоєння навчальних дисциплін з відповідного фаху і т.ін.

“Одним з найважливіших елементів архітектури змішаного курсу є активний студент. При змішаній моделі підхід змінюється на student-centered – сфокусований на студента” [2]. Зважаючи на те, що процес фахової підготовки студента-заочника більшою мірою орієнтований на самостійну роботу, то можливості засобів електронного навчання, дозволяють по новому її організувати, активізувати і здійснювати з високою ефективністю.

Студент-заочник має можливість скорегувати процес фахової підготовки, самостійно розподіляти навчальний час, тобто будувати індивідуальну траєкторію навчання (вибирати послідовність освоєння модулів, темп навчання, формат досліджуваного матеріалу і т.п.). Таким чином, важливими факторами результативності стають самодисципліна і самоконтроль (саме тому електронне навчання більше підходить для більш вікових студентів-заочників).

Однак інформаційні технології, що застосовуються в електронному навчанні, та використовуються для підвищення результативності процесу фахової підготовки студентів-заочників, змушують викладача шукати нові педагогічні методи і прийоми роботи зі студентами, що дозволяють підвищити їх мотивацію до навчання [1, 4, 8]. При традиційному навчанні студента вчать, а при змішаному – студенту допомагають вчитися.

Очевидно, що проблеми фахової підготовки, з якими зіштовхується студент, не можуть бути подолані тільки можливостями засобів електронного навчання. Так, значна роль в якійсній фаховій підготовці відводиться не тільки праці студента і підвищенню ефективності процесу викладання фахових дисциплін, а й організації та координації дій студента і викладача, так як останній, перетворюючись у тьютора (консультанта) своєї дисципліни, не здатний супроводжувати весь процес фахової підготовки в цілому.

Загалом, питанням підтримки навчальної діяльності студентів при електронному навчанні фахових дисциплін сучасними дослідниками приділено недостатньо уваги, якщо порівнювати, наприклад, з підтримкою професійної діяльності викладачів. Причиною, мабуть, є традиційно пасивна роль студентів заочної форми навчання, в якій студенту переважно відводиться роль споживача знань.

Висновки. Підводячи підсумок можна зазначити, що електронне навчання фахових дисциплін студентів заочної форми навчання достатньо неоднозначно оцінюється в середовищі дослідників, а діапазон оцінок коливається від самих захоплюючих до песимістичних. Але проаналізовані сутність, труднощі і можливості електронного навчання, в цілому, надають можливість визначити потенціал електронного навчання стосовно процесу фахової підготовки студентів-заочників як позитивний

Очевидними є перспективи електронного навчання фахових дисциплін при вирішенні проблем супроводу (організації і реалізації) самостійної роботи студентів у процесі підготовки, у здійсненні поточного контролю і самоконтролю процесу фахової підготовки, забезпеченні ефективного і своєчасного оновлення навчальних ресурсів та їх доступності, продуктивної взаємодії всіх суб'єктів освітнього процесу, що забезпечує безперервність процесу фахової підготовки студентів-заочників.

Також, значним є потенціал електронного навчання і в реалізації індивідуалізації (персоніфікації) процесу фахової підготовки, який виражається в можливості студента-заочника самостійно розподіляти навчальний час та планувати індивідуальну освітню

траєкторію: послідовність освоєння дисциплін, модулів, темп навчання і т.п. Це, в свою чергу, трансформує позицію студентів заочної форми навчання з пасивних учасників процесу фахової підготовки в активних.

Використана література :

1. Биков В. Ю. Информатизація загальноосвітньої і професійно-технічної школи України: концептуальні засади і пріоритетні напрями // Професійна освіта: педагогіка і психологія : зб. наук. праць / за ред. І. Зязюна, Н. Ничкало. – Київ-Ченстохова : ВПШ, 2003. – Вип. IV. – С. 501-517.
2. Комп'ютерно орієнтовані засоби та мультимедійні технології навчання : навчальний посібник / Р. С. Гуревич, О. В. Шестопалюк, Л. Л. Коношевський, О. Л. Коношевський ; за редакцією проф. О. В. Шестопалюка. – Вінниця : ТОВ Фірма "Планер", 2012. – 619 с.
3. Теоретичні та методичні основи формування інформаційної культури педагога : монографія / Л. Л. Макаренко ; за науковою редакцією проф. С. М. Яшанова. – Київ : ФОП Гринь Д.С., 2012. – 475 с.
4. Петров В. Н. Высшее заочное образование: проблемы и перспективы развития [Электронный ресурс] / В. Н. Петров. – Режим доступа : <http://sociosphera.com/publication/conference/2013/188>.
5. Професійна підготовка майбутніх інженерів-педагогів у галузі охорони праці з використанням комп'ютерних технологій : монографія / Е. Н. Абильтарова, Л. Л. Макаренко, С. М. Яшанов / за наук. ред. С. М. Яшанова. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 429 с.
6. Рычкова А. А. Организация самостоятельной работы студентов на основе дистанционных образовательных технологий // Новые информационные технологии в образовании : материалы междунар. науч.-практ. конф. Екатеринбург, 26-28 февраля 2007 г. : в 2 ч. – Екатеринбург, 2007. – Ч. 1. – С. 122-124.
7. Спирин О. М. Методологічні засади розвитку сучасних систем вищої освіти / О. М. Спирин // Вісн. Житомир. держ. ун-ту. – 2005. – № 20. – С. 104-109.
8. Ступин А. А. Электронное обучение (E-Learning) – проблемы и перспективы исследований / А. А. Ступин, Е. Е. Ступин // Дистанционное и виртуальное обучение. – 2012. – № 1. – С. 38-49.
9. Языкова Е. В. Англоязычная терминология электронного обучения: структура, семантика, особенности функционирования : автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04; 10.02.19 / Елена Владимировна Языкова. – Ростов н/Д., 2010. – 22 с.
10. Яшанов С. М. Система інформатичної підготовки майбутніх учителів трудового навчання : монографія / С. М. Яшанов ; за наук. ред. акад. М. І. Жалдака. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – 486 с.
11. Holberg B. Status and friends of distance education: a survey and bibliogr / B. Holberg. – London : Kogan Page; N.Y. : Nichols, 1981. – 200 p.

References :

1. Bykov V. Yu. Informatyzatsiia zahalnoosvitnoi i profesiino-tekhnichnoi shkoly Ukrainy: kontseptualni zasady i priorytetni napriamy // Profesiina osvita: pedahohika i psykholohiia : zb. nauk. prats / za red. I. Ziaziuna, N. Nyckalo. – Kyiv-Chenstokhova : VPSH, 2003. – Vyp. IV. – S. 501-517.
2. Kompiuterno oriientovani zasoby ta multymediini tekhnolohii navchannia : navchalnyi posibnyk / R. S. Hurevych, O. V. Shestopaliuk, L. L. Konoshevskiy, O. L. Konoshevskiy ; za redaktsiieiu prof. O. V. Shestopaliuka. – Vinnytsia : TOV Firma "Planer", 2012. – 619 s.
3. Teoretychni ta metodychni osnovy formuvannia informatsiinoi kultury pedahoha : monohrafiia / L. L. Makarenko ; za naukovoio redaktsiieiu prof. S. M. Yashanova. – Kyiv : FOP Hryn D.S., 2012. – 475 s.
4. Petrov V. N. Vysshee zaochnoe obrazovanie: problemy i perspektivy razvitiya [Elektronnyy resurs] / V. N. Petrov. – Rezhim dostupa : <http://sociosphera.com/publication/conference/2013/188>.
5. Profesiina pidhotovka maibutnikh inzheneriv-pedahohiv u haluzi okhorony pratsi z vykorystanniam kompiuternykh tekhnolohii : monohrafiia / E. N. Abiltarova, L. L. Makarenko, S. M. Yashanov / za nauk. red. S. M. Yashanova. – Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2012. – 429 s.
6. Rychkova A. A. Organizatsiya samostoyatelnoy raboty studentov na osnove distantsionnykh obrazovatelnykh tekhnologiy // Novye informatsionnye tekhnologii v obrazovanii : materialy mezhdunar. nauch.-prakt. konf. Yekaterinburg, 26-28 fevralya 2007 g. : v 2 ch. – Yekaterinburg, 2007. – Ch. 1. – S. 122-124.
7. Spirin O. M. Metodolohichni zasady rozvytku suchasnykh system vyshchoi osvity / O. M. Spirin // Visn. Zhytomyr. derzh. un-tu. – 2005. – № 20. – С. 104-109.
8. Stupin A. A. Elektronnoe obuchenie (E-Learning) – problemy i perspektivy issledovaniy / A. A. Stupin, Ye. Ye. Stupin // Distantsionnoe i virtualnoe obuchenie. – 2012. – № 1. – S. 38-49.
9. Yazykova Ye. V. Angloyazychnaya terminologiya elektronного obucheniya: struktura, semantika,

- osobnosti funkcionirovaniya : avtoref. dis. ... kand. filol. nauk: 10.02.04; 10.02.19 / Yelena Vladimirovna Yazykova. – Rostov n/D., 2010. – 22 s.
10. Yashanov S. M. Systema informatychnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia : monohrafiia / S. M. Yashanov ; za nauk. red. akad. M. I. Zhaldaka. – Kyiv : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2010. – 486 s.
11. Holberg B. Status and frends of distance education: a survey and bibliogr / B. Holberg. – London : Kogan Page; N.Y. : Nichols, 1981. – 200 p.

Галаган И. М. Профессиональная подготовка студентов-заочников с применением технологий электронного обучения.

В статье освещены сущность основных понятий и компонентов технологий электронного обучения. Проанализированы различные взгляды ученых относительно понятия "электронное обучение". Приведены теоретическое обоснование необходимости внедрения технологий электронного обучения в процесс профессиональной подготовки студентов заочной формы обучения. Рассмотрены содержание и возможности технологий электронного обучения для реализации процесса профессиональной подготовки студентов-заочников.

Ключевые слова: электронное обучение, профессиональная подготовка, смешанное обучение, обучение профессиональных дисциплин, студент-заочник.

Galagan I. M. Professional training of undergraduate students with the use of e-learning technologies.

The article outlines the essence of the basic concepts and components of e-learning technologies. Different views of scientists concerning the concept of "e-learning" are analyzed. The theoretical substantiation of the necessity of introduction of e-learning technologies in the process of professional training of students of correspondence form of education is given. The content and possibilities of e-learning technologies for the implementation of the professional training of post-graduate students are considered.

Keywords: e-learning, vocational training, mixed learning, professional disciplines training, student-observer.

УДК 373.2:502]:159.955.2

Голота Наталія

**ДОВКІЛЛЯ ЯК ЗАСІБ ПІЗНАННЯ ДИТИНОЮ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПРОСТОРУ ТА ЧАСУ**

У дошкільному дитинстві відбувається формування образу світу завдяки тим враженням, які діти отримують через дорослого та спілкування з ним, а потім через самостійне освоєння навколишнього світу. Пізнаючи навколишній світ у його багатомірності та розмаїтості, дитина вибудовує певну картину взаємозв'язків між предметами та явищами навколишньої дійсності, властивостей будь-яких сприйнятих об'єктів і образів. Охоплюючи всі сфери взаємодії дитини з довкіллям, орієнтування у часі та просторі створює умови для її всебічного розвитку, зокрема, формування світогляду, самосвідомості, а, отже, є важливою умовою процесу соціалізації. Найбільш повно організований пізнавальний процес для дітей відбувається в умовах дошкільного навчального закладу, який забезпечує особистісно орієнтований, диференційований, індивідуальний, діяльнісний, інтегрований, сучасні підходи до організації дитячої життєдіяльності, спрямований на розвиток індивідуальних пізнавальних здібностей дитини та забезпечує особливу увагу до процесу засвоєння дітьми програмового матеріалу.

Ключові слова: діти дошкільного віку, діяльність, простір, час, просторово-часові уявлення.

Українське суспільство поставило перед дошкільною освітою завдання – розвиток цілісної, гармонійно розвиненої, життєво компетентної особистості, що актуалізує формування в дошкільнят активно-пізнавального ставлення до навколишньої дійсності,